

vel maxime lenissimum sit, agit irritando, & irritatio partium spasmō obnoxia eum denuo resuscitare vel adhuc presentem augere valet. Qua de re purgans sub vehementibus abdominis spasmis non est exhibendum sed hi prius sunt placandi, antequam purgans in usum vocetur.

§. XCI.

Vltior explicatio & determinatio theorematis precedentis.

Suppono, in precedente theoremate spasmos abdominis ita esse comparatos, ut eorum causa a purgante remoueri nequeat. Ponamus vero, spasmodicam intestinorum contractionem a biliosorum vel aliorum humorum saburra in intestinis collecta provenire nec tantam esse, ut humoribus excernendis exitus praecludatur, tunc utique lenē laxans adhiberi potest, ut in colica biliosa §. LXXII. LXXVII.

§. XCII.

In inflammatione ventriculi & intestinorum purgantia non sunt exhibenda.

Si inflammatio occupat ventriculum vel intestina, nulla purgantia sunt exhibenda; nam eas, si darentur, magis augerent.

§. XCIII.

In obstructa alvo referenda remedium est adhibendum, quod huius obstructionis causa est accommodatum.

Si alvus obstructa est referenda, primo inquirendum est in huius obstructionis causam & hac cognita remedium ei accommodatum est eligendum. Nam alvi obstructio a variis proficisci potest causis ut a fecibus induratis, spasmodica intestinorum constrictione, mucī intestinorum parietes lubricantis defectu aliisque causis. Qua de re si alvus obstructa est aperienda, indaganda est primo huius obstructionis causa & deinde huic accommodatum est eligendum remedium.

CAPVT II.

DE

RHABARBARO VERO

§. I.

De etymologia variisque deno-

Rhabarbarum verum, quod ab aliis, praesertim veteribus, *Rha*, *Rheum* seu *Rheon* appellatur, nominis sui originem vocabulo *Rha*, quod fluvium Tartariae denotat illum, qui hodie *Wol-*

Wolga dicitur, & adjectæ voci *barbarum* refert, ita, ut vi deno-
 minationis suæ radicem apud barbaros nascentem denotet, minationi-
 bus & ori-
 gine rhabar-
 bari veri.
 quæ vel circa fluvium crescit vel huc defertur, & ratio appa-
 reat, cur *Tournefort* rhabarbarum nomet radicem apud
 Barbaros nascentem. Crescit in China, & præsertim ea Chi-
 næ parte, quæ Tartariæ est proxima; an vero in ipsa
 quoque *Molcovia* nascatur, non est adhuc compertum,
 unde ratio patet, cur etiam *Chinense* seu *Oriente* nomina-
 tur. Olim ex China per Tartariam *Ormuz* & *Alepu* de-
 ferebatur, inde *Alexandriam* & tandem *Venetias* & hinc
 ad alias Europæ provincias. A *Lusitanis* ex vrbe *Canton*
Sinæ portu ac emporio navibus in *Indiam* advehebatur,
 & ab aliarum gentium mercatoribus, ex parte etiam a
Batavis ex *India* reducibus ad nos deferebatur: ex quibus
 omnibus perspicitur ratio, cur *Indicum*, *Levanticum*, &
Alexandrinum fuerit appellatum. Præterea nominatur
 quoque *nobile*, *nobilissimum*, *præstantissimum*, *optimum*, *ele-
 ctum*, *officinale*, quoniam reliquis rhabarbari speciebus bo-
 nitate & virium præstantia antecellit & in officinis fre-
 quentius præscribitur. Nostris temporibus cum florenti-
 ssimum *Russiæ* regnum frequentiora per Tartariam cum
Sinensibus alat commercia, maxima ejus copia ex *Russia*
 ad nos apportatur, ut ideo *Russicum* sive *Moscowiticum* rha-
 barbarum cum *Chinense* idem sit neque hæc aliter a se in-
 vicem differant, quam quod per varios & diversos mer-
 catores ad nos apportentur. De hoc eo minus dubitare
 licet, quo certius est, quod rhabarbari commercium,
 quod imperatrix *Russorum* sola exercet, non exiguam
 redituum ejus partem constituat, & severis interdictum
 sit legibus, ne quis subditorum merandi & lucrandi cau-
 sa rhabarbarum ad exterarum gentes sine concessione dimittat.
 Secundum *celeberrimi Geoffroy* sententiam rhabarbarum
 nostrum cum veterum *Græcorum* rhabarbaro a non-
 nullis *Botanicis* confunditur & veterum *Rha* seu *Rheum*
 diversum est ab isto rhabarbaro, quo nunc vivitur.

§. II.

Descriptio
rhabarbari
veri.

Rhabarbarum verum est radix prægrandis, oblonga, tuberosa, nonnihil fungosa sed hoc non obstante satis ponderosa, extrinsecus colore obscure fusco vel quasi e rubedine nigrescente, intus vero luteo striis maxima ex parte rubicundi aliusque coloris ornato, sapore nauseoso amaro, odore nonnihil gravi subacri & aromatico, adverso quem tempus debilitat, prædita. A natura liquore est plena interneque succum viscosum e rubedine flavescentem possidet. Apud Sinas, uti jam dictum fuit §. I, nascitur, & corticula exteriori denudata in frustis ad nos adfertur. Convenit cum hac descriptione id, quod *Kircherus in China illustrata* & *Michael Boym Jesuita in Flora Sinensi Viennæ Austriae edita anno 1656.* scribit. „Rhabarbarum in vni-
„versa Sina nasci, refert hic posterior, ibique vocari *Tay-*
„*huam*, quod significat summe flavum; in provinciis *ta-*
„*Su-civen*, *Xensi*, atque *Socien* civitate ad muros Sinarum
„proxima vberius provenire: terram, in qua gignitur, ru-
„bram esse & lutosam ob pluvias: Sineses hanc radicem
„effossam in frustra dividere, quæ primo in oblongis re-
„ponunt mensis, & qualibet die tribus aut quatuor vicibus
„revolvunt, ut per hanc industriam succus incorporetur
„frustis & constipatus maneat. Experientia enim docuit,
„si quis statim illa frustra ad siccandum appenderet, vni-
„tuosum, quo scateret radix, humorem mox evaporari,
„radicem levissimam remanere adeoque omnem virtutem
„deperdere: tum vero quatuor dierum spatio concreto
„humore transactis per frustra illa funiculis appensa vento
„exponere, loco tamen umbrato, ne radiis solaribus con-
„tingantur: effodiendo rhabarbaro tempus hibernum esse
„optimum, antequam viridia folia incipiant pullulare;
„quod scilicet eo tempore succus & virtus unita sit &
„collecta. Quod si vero æstate effodiatur aut illo tem-
„pore, quo viridia folia producit, uti necdum hoc tem-
„pore maturuit, flavoque illo succo & rubris venis caret,
„poro-

„porosaque ac levissima est; ita ad perfectionem rhabar-
 „bari hieme effossi minime pertingere.

§. III.

Quo autem notior in officinis hæc radix est, eo ob-
 scurior ac incertior est planta, cujus pars existit. Interea
 tamen omnes prudentiores Botanici in eo conveniunt, quod hæc planta sit lapathi majoris species; id quod in-
 ter alios confirmat *Neubofius in itinerario ad Chinam, Mori-*
sonius, celebris Anglus, qui hanc plantam in *Horto Bles-*
p. 340. lapathum per excellentiam vocat, & *Abrahamus*
Muntingius, qui eam lapathum Chinense longifolium no-
 minat. „Rhabarbarum lanuginosum sive lapathum Chi-
 „nense longifolium, scribit hic vltimus in Dissertatione
 „historico-medica de vera herba Britannica p 196, rara
 „admodum in hæc regionibus planta, visu per amoena at-
 „que ad hominum infirmitatibus medendum ab immor-
 „tali Deo ad illius gloriam perpetuo celebrandam liberali
 „manu benigne producta; e longæva radice, crassa, ferme
 „rotunda, parum ultra semipedem longa, fibris quibus-
 „dam brevibus ac crassiusculis vndique enatis onusta, eo-
 „lore obscuro externe fusco vel quasi ex rubedine ni-
 „grescente, interne vero grato luteo, rubris nonnullis
 „strijs venuste permixto, quæ tamen radice postea mar-
 „cescente & exsiccata enortuæ conspiciuntur, belle do-
 „nata, natura liquore plena interneque succum ex parte
 „viscosum e rubedine flavescens possidente oreve com-
 „mansa admodum amara nec non gustu ingrata &c. Idem
 „l. c. p. 169, se hanc plantam in Belgio excoluisse flo-
 „rentemque obtinuisse, refert, possidentem flores pallido
 „colore coerulesco non ingrato donatos forma & magnitu-
 „dine *Leucovii* arboriscentis floribus non valde dissimiles,
 „quinque plerumque, quamvis interdum quatuor quo-
 „que, foliolis subrotundis constantes, odore admodum in-
 „gratos cum foliis minus vnius longitudinem aut paulo
 „plus continentibus, inferiore parte angustis in medio la-
 „tiori-

De planta,
 quæ rhabar-
 barum ve-
 rum profert.

„tioribus & in anteriori parte latissimis ac in mucronem
 „plane rotundum desinentibus, molli lanugine in margi-
 „ne obductis, planis, colore viridi superiori parte, infe-
 „riori vero pallidiori præditis, sursum tendentibus, an-
 „teriori tamen parte Struthio cameli plumarum instar
 „parum deorsum se incurvantibus, crassis, gustu amaris
 „& tactu mollibus cum tempore marcescentibus flavescen-
 „tibusque & in terram decidentibus.

§. IV.

Uterior de-
 scriptio
 plantæ, quæ
 rhabarbarum
 profert.

Celeberrimus *Geoffroy* sequentia refert in *Materiae me-
 dicæ Tom. II. p. 125.* ad hujus plantæ cognitionem perci-
 nentia. Missa est nuper ex Russia, inquit, ad D. D. de
Justieu in Horto regio Parisiensi Botanica Professore
 dignissimos planta *Rhabarbarum folio oblongo crispo undula-
 to flabellis sparsis* nuncupata; quæ eadem pro vero rhabar-
 baro Sinensi ex eadem regione missa quoque fuerat D. Rand
 Horti Chelseani in Anglia Præfecto sub nomine *Lapathi
 bardanae folio undulato glabro*, quam veram rhabarbari spe-
 ciem esse ex illius fructificatione dubitare non licet. Il-
 lam autem esse quoque legitimum rhabarbarum Sinense,
 præterquam quod ut talis missa est, dubitare vetant con-
 venientia seminum hujusce plantæ cum veri rhabarbari
 seminibus e Sina missis a D. Vandermonde Doctore Me-
 dico Parisiensi; radicum forma, facies eadem, idem color,
 odor & sapor. Colitur hodiernum in Horto Regio Pari-
 sienti, ubi late viret, floret & hiemes perfert etiam fri-
 gidissimas. Radice est longæva, crassa, ferme rotunda,
 in terram cubitum circiter & ultra recta descendente, in
 plures sureulos crassiores, & hi in alios minores, divisa,
 colore foris obscuro-rufescente. Cortici exteriori levi-
 ter in areolas discisso pulpa subest seu substantia radiceis
 punctis e luteo-erocæis veluti in nuce myristica distincta,
 cujus centrum colore est vividiori crocæo, odore ad rha-
 barbarum Sinense inprimis circa radiceis collum maxime
 accedente. Recens dentibus trita linguam & palatum sa-
 pore viscoso cum quadam amaritie tandem leviter adstrin-
 gente

gente & gummoso afficit. Ex summa radice in orbem nascuntur folia plura in terram alia super alia sese diffundentia, amplissima, integerrima, viridia, aliquatenus cordato-sagittata, basi auriculata, longis & carnosissimis insidentia petiolis, compressis, inferius convexis, superius planis, qui ad foliorum basin in quinque costas dividuntur carnosas quoque, inferne protuberantes, fere quadrilateras, media juxta longitudinem, lateralibus oblique decurrentibus, & in alias quamplures ad marginem vsque profunde undulatum sese divaricantibus, apice obtuso & levissime emarginato. In medio foliorum exsurgit caulis angularis, compressus, striatus, cubitum circiter altus, paulo supra medium ornatu spathis quibusdam vagis partialibus ipsi circuminsidentibus, inæqualiter distantibus ad summum vsque apicem. Flores ex spathis veluti ex involucrio egressi in racemos expanduntur exiguos, singuli proprio pedunculo tenui & brevi, coloris candidi, rhabarbari nostratis floribus prorsus similes, at medio minores. Corolla monopetala est absque perianthio, basi angustata, impervia, campaniformis, limbo sexfida, laciniis obtusis, alternis minoribus; cui inseruntur filamenta novem capillaria ejusdem longitudinis, antheras didymas, oblongas, obtusas sustinentia. Germine donatur brevi, triquetro, stylis vix ullis, stigmatibus tribus, reflexis, plumosis; pericarpio nullo: semine unico, triquetro, acuto, marginibus membranis auctis. Incunte vere germinat, Junio floret, Julio & Augusto semina matureseunt in his regionibus. Hactenus Geoffroy.

§. V.

Autores de determinandis rhabarbari speciebus inter se plane non conveniunt tantusque eorum hæc in re est dissensus, ut difficile sit, certi quid determinare. A quibusdam quatuor rhabarbari species recensentur, nimirum 1) rhabarbarum verum quod etiam Orientale, Levanticum, Chinesense, nobile, verum, nobilissimum, præstantissimum, Indicum, Officinale, optimum dicitur §. I. 2) rhabarbarum Thracicum,

H h

cicum,

icum, seu rhabarbarum Thracicum, vulgo rhaponticum verum seu rhabarbarum Ponticum dictum 3) rhaponticum vulgare seu spurium & 4) rhabarbarum Monachorum. Hi igitur duas rhapontici species statuunt, quarum vna est rhaponticum Thracicum seu verum, idque a rhabarbaro vero distinguunt, altera rhaponticum vulgare seu spurium, sed alii rhabarbarum verum & rhaponticum verum seu Thracicum pro vna eademque radice habent nec alia re a se invicem differre asserunt, quam quod superior hujus radices pars seu ejus collum cortice denudatum sit rhabarbarum verum, inferior vero ejusdem radices pars seu appendix ejus rhaponticum verum: alii contra perhibent, rhabarbarum verum & rhaponticum verum vnas eademque esse radices, solo duntaxat natali a se invicem distinctas, ita, vt ea radix, quæ in Chinæ tractu orientali crescit, sit rhabarbarum verum, eademque radix, quæ in China Septentrionali versus Pontum Euxinum spectante nascitur, sit rhaponticum verum, vnde etiam vocabulum rhaponticum originem suam traxit, vtpote quod radicem denotat, quæ circa fluvium Rha supra pontum, Euxinum scilicet, nascitur. Hermannus in *Cynosura Materiae Medicae a Boeclero edita* p. m. 121. 122. inquit: Rhaponticum folio Lapathi „majoris glabro, Rha & Rheum Dioscoridis C. B. P. est „lapathi Thracici maximi radix crassa, oblonga, ramo- „sa brachiata, foris fusca, intus crocea, laxa & rara, trans- „versim secta spiras ostendens, saporis adstringentis cum „levi quadam acredine & lentore, odoris pontici debilis. „Rhabarbarum & rhaponticum consimiles flores & semi- „na habent & facie plantarum nihil differunt, sed tan- „tum ratione radices, idcirco præsumitur, vnam esse „plantam; diversitas radices oriri potest a solo. *Pometus* refert, quod rhabarbarum verum in magnis ac late rotun- „datis striis transversalibus seu obliquis intrinsecus nota- „tis adferatur, rhaponticum autem verum seu Thracicum ex „longis frustis constet striis rubris longis intus ornatis, foris „magis quam rhabarbarum verum ad flavedinem inclinet, & „varie-

variegatum sit, facilius præterea situm contrahat, citius colorem ac vires amittat, linguæ saporem imprimat magis adstringentem quam amarum & multum in ore viscositatis relinquat. *Valentini in Historia simplicium reformata* scribit p. m. 102, quod rhaponticum verum seu Thracicum raro in officinis inveniatur & plerumque rhabarbari verifrustris intermixtum sit & cum his ob similitudinem his utrisque radicibus propriam divendatur. Neque ego alias, quam tres rhabarbari species, ut rhabarbarum verum, rhaponticum, quod, utrum verum seu Thracicum an vulgare seu spurium sit, determinare nec audeo nec possum, & rhabarbarum Monachorum in nostris officinis invenire potui.

§. VI.

Illustris *Geoffroy* rhaponticum officinale Rha sive De specie-
Rheon Dioscoridis in Tomo II. Tractatus Materiae bus rhabar-
Medicæ p. 130. ita describit: „Radix est oblonga, crassa, bari.
„ramosa, foris fusca, intus crocea, transversim secta strias
„ostendens radiatim dispositas a centro ad circumferen-
„tiam ductas, laxa, rara, odore non ingrato, sapore
„amaricante subadstringente & subacri, lenta & glutino-
„sa, si paululum in ore detineatur. Hanc radicem a rha-
„barbaro officinarum discrepare jam diximus; quod qui-
„dem evidenter patet ex ipsa rhapontici descriptione ex
„Dioscoride depromta. Rha, quod aliqui Rheum vo-
„cant, inquit Dioscorides, provenit in iis, quæ supra
„Bosphorum sunt, regionibus, ex quibus affertur. Ra-
„dix nigra centaury magno similis sed minor & rufior,
„fungosa, aliquantum lævis sine odore. Optimum ha-
„betur, quod teredines non sensit, si gustatu cum re-
„missa adstrictione lentescat, manducatumque colorem
„reddat pallidum aut ad crocum inclinantem. At vero
„hæc descriptio rhapontico Prosperi Alpini seu officina-
„rum apprimè convenit. Prosperus Alpinus, Morissonus
„& alii rhaponticum inter lapathi species collocant sed
„perperam: a D. Tournefort ad genus peculiare reduci-
H h 2 „tur

„tur diciturque rhabarbarum forte Dioseoridis & anti-
 „quorum, I. R. H. Rhapsonticum, *P. Alpini exotic.* Ex am-
 „pla, crassa & brachiata radice folia promit amplitudinis
 „foliorum lappæ sed rotundiora, plantaginis modo ner-
 „vis crassioribus donata. Ex mediis foliis caulis assurgit
 „cubito altior, pollice crassior, cavus, striatus, ad cujus
 „nodos folia nascuntur alterna, dodrontalia, e rotundo
 „acuminata. Flores densi in paniculam amplissimam dis-
 „ponuntur, monopetali, campanulati, candidi, in quin-
 „que vel sex partes obtusas plerumque divisi; e quorum
 „centro stamina prodeunt brevia, pistillum trigonum am-
 „bientia, quod abit in semen ejusdem formæ, duas li-
 „neas longum, singulis angulis in alam foliaceam elegan-
 „ter tenuatis. Nascitur non solum in Rhodope monte
 „Thraciæ sed etiam in multis Scythiæ locis. Vulgo in
 „hortis Europæ colitur. Rhapsonticum vulgare seu spu-
 „rium, quod *lapathum* rotundis foliis Alpini esse perhibe-
 „tur, in nonnullis Italiæ provinciis, maxime autem Sa-
 „baudia, item Lithuania, Russia stricte sic dicta crescere,
 „& in nostris quoque regionibus coli & radice esse oblon-
 „ga, foris fusca, intus flavescente, saporis amari & adstrin-
 „gendis, odoris, si recens est, fortis admodum & nauseosi
 „scribitur. Planta ejus a Botanicis vocatur rhapsonticum
 „folio helenii incano seu centaurium majus folio helenii
 „incano & ob pappum pilosamque scopulam, quam flos
 „deciduus relinquit, cyanis adnumeratur. *Rhabarbarum*
 „*Monachorum* est radix longa, fibrosa, radici angelicæ simi-
 „lis sed ponderosior & compactior, foris obscure fusca, in-
 „tus flava, nullis tamen striis rubris aut albis distincta, di-
 „giti vel pollicis crassitiem in parte superiori æquans, pa-
 „rum amara, acris, & ore masticata adstringens. Planta la-
 „pathi quoque species est & dicitur *lapathum hortense*
 „*latifolium* C. B., *lapathum majus* I. B. sive *hippolapathum*
 „*Dioseoridis*, *ramex latifol.* Clusii. Quid vero causæ sit,
 „cur hoc rhabarbarum vocatum fuerit rhabarbarum Mo-
 „nachorum, putant plerique, quod hoc ita dictum fuerit
 „a mo-

a monachis in Mesuen commentatis, utpote qui eo usi fuerunt.

§. VII.

Sæpius rhaponticum rhabarbaro vero substitui & pro eo vendi solet, hinc nobis ab hac fraude cavendum est. Si frustra radices, quæ pro rhabarbaro vero venduntur, nimis eleganter flavo ornata sunt colore, non putandum est, hunc colorem ipsis esse naturalem sed potius credendum, arte eum esse productum; nam mercatores callidi & ad fraudem acuti ex rhabarbari infuso, orlean, gummi tragacantha vel aliis ingredientibus massam parare norunt, qua colorem eleganter luteum rhabarbari colori similem rhapontici vel alius radices frustis inducere solent. Ad usum eligenda sunt frusta rhabarbari recentia, non vetusta, nec cariota nec putrida nec levia nec situ obducta nec debilioris odoris sed odorata, compacta & densa, saporis amaricantis nauseosi, lutei coloris striis copiosis rubicundis nonnullisque varii coloris ornati, aquam croceo colore tingentia, commansa glutinosa, minus adstringentia & styptica & mediocris magnitudinis. Frustis exiguis, cum nimis sint exsiccata, & majoribus, cum difficilius siccantur, plerumque male comparata & intus putrida sint, non est fidendum; quandoque enim superficies exterior elegans apparet, interna vero substantia putrida existit & cariota, adeoque frusta mediocris magnitudinis sunt meliora. Illud rhabarbarum verum, quod itinere terrestri advehitur, illi, quod navibus adfertur, tanquam citius corruptili præferri solet. Ceterum hoc monere volo, quod, quæ hæcenus dixi & in sequentibus dicam, de rhabarbaro vero sint intelligenda.

De characteribus bonitatis rhabarbari veri.

§. VIII.

Si rhabarbarum verum, imprimis in pulverem redactum, diutius asservatur, virtus ejus laxans perit, & coctio diuturna vel vehemens, quæ in vase aperto instituitur, illud omni laxante virtute privat. Nunc in coctione

Virtus rhabarbari veri laxans dependet a principio volatili.

H h 3

nihil

nihil perit de rhabarbaro nisi volatile & vetustas seu diuturna asservatio nullam aliam ei infert mutationem quam principii volatilis jacturam. Ergo virtus rhabarbari veri laxans ut a principio volatili dependeat necesse est. Idem confirmatur eo, quod rhabarbarum in substantia datum majorem exferit vim laxandi quam ejus extractum in eadem, qua illud, dosi propinatum, & quod rhabarbarum tostum non laxantem sed roborantem & leniter adstringentem producat effectum.

§. IX.

Principium volatile purgans rhabarbari est sal volatile.

Cum rhabarbari principium volatile ita comparatum sit, ut effectum producat laxantem §. VIII, vim stimulantem ut possideat necesse est. Nunc nullum aliud existit corpus, quod stimulante virtute gaudet & simul tale subtile & volatile principium est, quale rhabarbaro inest. Scit, quam sal volatile. Ergo ut rhabarbari principium volatile purgans sal volatile sit necesse est. Et quidnam hoc principium aliud esse posset quam sal volatile? Nam, quomocumque hoc consideretur, ad nulla alia corpora quam salia volatilia id reduci posse, facile perspicitur.

§. X.

Experimentum primum.

Extraxi uncias duas rhabarbari veri ope aquæ, atque hæc extractio, postquam turbulenta subsederunt, decantata post lenem evaporationem suppeditavit solidiorem quandam substantiam, quæ non sal erat ex toto & ponderabat unciam unam & scrupulum dimidium.

§. XI.

Partes gummosæ constitunt maximam rhabarbari partem.

Si ope chemiæ indagandum est & determinandum, num medicamentum sit ex toto vel ex parte gummosum, solutio ejus tentanda est in aqua, postea, si hæc procedit, inquirendum est, num illud, quod in aqua solutum est, ex toto sal sit, &, si hoc non est, certo infertur, quod hoc medicamentum sit ex toto vel ex parte gummosum §. CCLXXIV. CCLXXV. Part. I. Nunc aquæ ope de rhabar-

rhabarbari veri vnciis duabus soluta fuit vncia vna cum aliquot granis §. X. Ergo partes gummosæ vt insint rhabarbaro vero ejusque maximam constituent partem necesse est.

§. XII.

Vnciæ integræ & granis duodecim substantiæ solidioris, quam solutione rhabarbari veri in aqua & hujus leni evaporatione obtinui §. X, affudi spiritum vini rectificatissimum & hic hanc substantiam solvit ad drachmas septem & scrupulum vnum.

Experimentum secundum.

§. XIII.

Si medicamentum tam in spiritu vini rectificatissimo quam aqua solvitur, continet partes saponaceas fixiores §. CCLXXXV. Rhabarbarum ergo verum magna ex parte ex partibus saponaceis fixioribus constat §. XII.

Rhabarbarum verum magna ex parte constat ex partibus saponaceis fixioribus.

§. XIV.

Vncia vna rhabarbari veri solvebatur in aqua simplici & hæc extractio suppeditabat extracti gummosi vnciam dimidiam & grana aliquot. Massæ hujus extractionis residuæ affudimus spiritum vini rectificatissimum atque illud, quod hujus ope ex hac massa extractum fuit, post lenem evaporationem suppeditavit extracti scrupulum dimidium.

Experimentum tertium.

§. XV.

Si medicamentum ex parte solvitur in spiritu vini rectificatissimo, continet partes resinosas §. CCLXXXI Part. I. Nunc rhabarbarum verum continet ejusmodi partes sed paucas in spiritu solubiles §. XIV. Ergo rhabarbarum verum constat ex paucis partibus resinosis.

Rhabarbarum verum continet paucas partes resinosas.

§. XVI.

Si rhabarbarum verum via sicca e retorta destillatur, transmittit successive plegma sapore quidem debili, ipsius tamen rhabarbari odore imbutum, deinde liquor magis magisque acidus tandemque paucum oleum succedit.

Experimentum quartum.

§. XVII.

Quidnam
ex hoc ex-
perimento
concludi
possit.

§. XVII. Si medicamentum, quod inter alias partes constitu-
tivas proximas resinofam possidet, igne sicco destillatur,
resolvitur in partes constitutivas non proximas sed remo-
tas, pars constitutiva vero proxima resinosa in suas par-
tes constitutivas proximas ut oleum æthereum & acidum
§. CCLXVIII, & medicamentum, quod in resolutione
exhibet oleum & acidum, continet partem resinofam
§. CCLXXXIII. Nunc rhabarbarum, si via sicca destil-
latur, largitur liquorem acidum & oleum §. XVI. Ergo
hoc experimentum docet, quod rhabarbarum partes con-
tineat resinofas, quamvis paucas.

§. XVIII.

Rhabarbaro
insunt partes
terrestres.

Residua extractionum rhabarbari veri §. X. XII. XIV.
satis superque ostendunt, quod partes in rhabarbaro vero
sint fixæ nec in aqua nec in spiritu solubiles adeoque terreæ
§. CCXC.

§. XIX.

De partibus
rhabarbari
constitutivis
ejusque mix-
tione.

Ex his omnibus igitur, qua a §. VIII. vsque ad hunc
demonstrata fuerunt, luculenter apparet, partes gum-
mosas, saponaceas fixiores, resinofas & terreas, quibus
sal quoddam volatile est immixtum, esse partes rhabar-
bari veri constitutivas proximas iisque omnibus mixtio-
nem ejus absolvi, ita, ut partes gummosæ & saponaceæ
fixiores ejus maximam, resinofæ vero minimam partem
constituant.

§. XX.

Allegatur te-
stimonium
Cartheuseri
dicta confir-
mans.

Dicta confirmat ex parte locupletissimum Domini Pro-
fessoris Cartheuseri, Viri de materia medica & chemia optime
meriti testimonium, qui in *Fundamentorum Materiae medi-
cae generalis & specialis Parte priori* p. m. 516. ita scribit: Te-
stantibus examinibus chymicis vna rhabarbari orienta-
lis uncia circiter unciam semissem & grana aliquot extra-
cti gummosi suppeditat, cujus dividia tamen drachma
sub tertia infusione & ipsa decoctione separata terram dun-
taxat

taxat teneriorem paucissimis particulis gummosis remixtam adeoque catharticae virtutis prorsus expertem sistit. Infusum aquosum primum colore saturate flavo ad rubrum nonnihil vergente & sapore moderate amaro in recessu austeriusculo atque lenissime adstrictorio gaudet. Unica ejusdem drachma majorem vim cathartica[m] exferit quam portio extracti e binis ejusdem infusi drachmis parata, quid? quod, grana viginti quatuor rhabarbari in pulvere exhibiti validius alvum subducunt quam drachma integra cum semisse in infuso aquoso, & fortius pariter quam drachma vna extracti. Infusum spirituosum primum gratissimo colore flavo se commendat & remissiori quam aquosum amaritiae praeditum reperitur. Vero ceteroquin simillimum est, tincturam hanc, nisi vnice, maximam tamen partem a phlegmate, quod menstruis spirituosis ordinariis sat copiose adhuc inhæret, derivandam esse. Non lactescit enim adfusa aqua frigida, quæ mutatio tamen sub aquæ frigida cum tincturis vere resinosis miscela ordinario supervenire consuevit. Extractum inde paratum sapore suo ipsum rhabarbarum perfecte æmulatur, & homini adulto ad drachmam dimidiam exhibitum alvum blande movet. Residuum siccatum ab ipso rhabarbaro respectu coloris, odoris, saporis atque virtutis parum discrepat & satis promptam adhuc alvi solutionem efficit; immo cum aqua amplius digestum tincturam saturatam & post evaporationem ejus notabilem pariter extracti activi quantitatem largitur.

§. XXI.

Vis medicamenti adeoque & rhabarbari insita dependet a partibus ejus constitutivis earumque proportione & qui virtutem medicamenti adeoque rhabarbari insitam determinare vult, illam ex partibus ejus constitutivis earumque proportione deducere, singularum partium constitutarum virtutes, harum virtutum ad se invicem relationes, & virtutes, quæ ex combinatione virtutum singularum, quibus singulae partes constitutivæ

De modo determinandi virtutem rhabarbari.

sunt prædicæ, oriuntur, determinare & demonstrare debet §. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXVI. Part. I.

Vis rhabarbari quoad minimam partem dependet a partibus ejus resinosis. De virtute salis volatilis rhabarbari.

§. XXII.

Cum partes resinosa minimam constituent mixtionis rhabarbari partem §. XV, sequitur, ut vis rhabarbari quoad minimam partem a partibus ejus resinosis dependeat.

§. XXIII.

Sal volatile inesse rhabarbaro, & ejus vim purgantem ab illo dependere, demonstratum fuit §. VIII. IX. Nunc omne sal stimulat & resolvit §. CCCCLXIV. Part. I. Ergo & hoc sal volatile rhabarbari stimulare & resolvere debet. Cum vero stimulantia ipsa sint resolventia §. CCCCI, virtus resolvens huic rhabarbari sali volatili duplici respectu, tam quatenus sal est, quam, quatenus ut sal stimulat, comperit. Iam ex Sectione de modo agendi & usu purgantium apparet, quod illa, quæ vi serum resolvendi & stimulante gaudent, purgationem excitare & purgantia esse & evadere possint; nam vi virtutis stimulantis orificia vasorum tum excernentium tum resorbentium in intestinorum cavitatem hiantium contrahunt eaque plane obstruere possunt, quo facto non potest non humorum versus & in intestina affluxus augeri eorumque refluxus ex intestinis imminui adeoque purgatio produci §. XII. XIII. XIV. XVIII. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. Part. II. Cap. I, ad quod accedit, quod vi virtutis solventis serum resolvant & purgationem promoveant §. XXV. XXVI. Cap. I. Part. II. Patet ergo & quidem plane alia quam priori §. VIII. IX, ratione, quod, cur & quomodo sal rhabarbari volatile purgationem producat & vis rhabarbari purgans ab hoc sale tanquam causa potissimum & maxima ex parte dependeat, id quod etiam §. VIII. & IX. abunde evincit.

§. XXIV.

De virtute salis volati-

Quamvis vero sal illud rhabarbari volatile maximam partem virtutis purgantis in se contineat §. XXIII, nihilomi-

RUS

nus tamen gummofæ partes, quæ rhabarbaro infunt copioſæ lis in rhabar-
 §. XI, aliquid ad purgationem conferunt; nam ſunt viſcida baro con-
 & viſcida purgationem excitare poſſunt §. XXVII. Cap. I. tenti.
 Part. II. Porro, cum hoc ſal volatile non inſit rhabar-
 baro, ſolum ſed cum multis aliis partibus vt præcipue
 gummofis & terreis conjunctum exiſtat §. IX. XI. XVIII,
 gummofæ vero partes, quæ maximam rhabarbari par-
 tem conſtituunt §. XI. XIX, & terreæ ſalium activitatem
 imminuant §. CCCCXXVIII. Part. I, vis ſalis volatilis in
 rhabarbaro contenti non magna ſed temperata eſſe debet,
 adeoque vis quoque ſtimulans reſolvens & purgans, qua-
 tenus ab eo ſolo dependet, moderata & lenis eſſe debet.
 Verum enim vero leniter ſtimulantia ſunt roborantia
 §. CCCXCVIII. Part. I, hinc ſali rhabarbari volatili &
 rhabarbaro ipſi, quatenus hoc ſal poſſidet, vis roborans
 vt competat neceſſe eſt.

§. XXV.

Idem, quod nimirum ſal rhabarbari volatile ab aliis
 multis partibus, præcipue gummofis & terreis, fit tem-
 peratum §. XXIV, in cauſa eſt, vt neque humorum mo-
 tum progreſſivum & inteſtinum neque calorem valde au-
 geat, vti alia faciunt ſtimulantia §. CCCXCIX. CCCC.
 Part. I. Cum enim, ſi ſtimulatio motum humorum & calo-
 rem augere debet, requiratur, vt fiat ſufficienti & magno in
 gradu, activitas vero ſalis volatilis in rhabarbaro contenti
 admodum ſit temperata ejuſque vis ſtimulans valde mode-
 rata §. XXIV, ſequitur, vt hoc ſal rhabarbari volatile vi
 virtutis ſuæ ſtimulantis vix vel plane non humorum mo-
 tum & calorem augeat vel ſaltem non ita, vt hoc in ſen-
 ſus cadat.

Cur ſal vo-
latile rhabar-
bari humo-
rum motum
& calorem
non valde
augeat.

§. XXVI.

Partes rhabarbari veri gummofæ ſuum ad purgatio-
 nem conferunt ſymbolum §. XXIV, tum ſalis volatilis in
 rhabarbaro contenti tum partium reſinoſarum, quæ rha-
 barbaro inſunt, virtutem temperant §. XXIV, & acrimo-
 niam,

De virtute
partium
gummofa-
rum rhabar-
bari.

niam, si quam offendunt, demulcent, temperant & mitigant §. CCCCXXX. Part. I.

§. XXVII.

De virtute partium terrearum rhabarbari.

Partes rhabarbari veri terreæ virtute gaudent roborante & leniter adstringente, dum humidum debilitatis causam absorbent, particulas specificè leviores, ut igneas & aqueas, dum illis adhærent, ut specificè gravioribus, a fibris separant, quo factò specificè graviores fibrarum partes majori vi in se invicem agunt & cohærent, & dum ipsæ fiunt partes fibrarum constituentes, quo factò fibræ majus nanciscuntur robur. Deinde terreæ rhabarbari veri partes acrimoniam mitigant atque infringunt §. CCCCXXVIII. CCCCXXX. Part. I. & reliquarum partium ut salis volatilis & resinosarum partium efficaciam temperant §. CCCCXXVIII. Part. I.

§. XXVIII.

De virtute partium saponacearum fixiorum & resinosarum rhabarbari.

Partes rhabarbari veri saponaceæ fixæ virtutem possident resolventem §. CCCCXCVIII. Partis I. & partes ejus resinosæ virtute quoque gaudent resolvente §. CCCCXCIV. Part. I. Hæ quoque præterea virtute præditæ sunt stimulante, calefaciente, & roborante §. CCCCXCIV. CCCCXCVI. Part. I, quoniam vero minima virtutis rhabarbari pars a partibus ejus dependet resinosis §. XXII, hæ in virtute rhabarbari totali determinanda non singularem merentur considerationem nisi quatenus virtutem reliquarum partium constitutarum augent atque adjuvant.

§. XXIX.

De rhabarbari virtute purgante.

Virtus rhabarbari purgans residet potissimum in sale volatili & ex parte in partibus gummosis §. VIII. IX. XXIII. XXIV. Quoniam vero ipsæ partes gummosæ virtutem rhabarbari purgantem, quatenus ab ejus sale volatili dependet, temperant §. XXIV, & reliquæ rhabarbari partes etiam virtutem rhabarbari purgantem mitigant, virtus rhabarbari purgans temperata & lenis esse debet.

§. XXX.

§. XXX.

Rhabarbarum verum possidet sal volatile, quod re- De virtute
solvit §. XXIII, copiosas partes saponaceas fixiores, quæ resolvente
resolvunt §. XIII. XXVIII. & resinofas, quamvis paucas, rhabarbari.
quæ itidem resolvunt §. XV. XVII. XXVIII. Magnam
igitur vim resolventem vt rhabarbarum possideat ne-
cesse est.

§. XXXI.

Cum rhabarbarum verum magnam vim resolventem Rhabarba-
possideat §. XXX, & resolventia diuretica evadere pos rum diure-
sint §. CCCXLVIII. Part. I, rhabarbarum quoque cate ticum evade-
nus, quatenus est resolvens, diureticum effectum exserere re potest.
debet: id quod etiam confirmat B. Ioh. Maurit. Hoffmannus,
qui in *prolusionibus Materiae medicae* scribit, quod rhabar-
barum urinam leniter pellat.

§. XXXII.

Rhabarbarum verum copiosas possidet partes salino- Rhabarba-
sulphureas. Nam copiosas habet partes saponaceas fixio rum virtute
res §. XIII, quæ salino-sulphureæ sunt §. CCCXCVIII. gaudet se &
Part. I. nec non resinofas §. XV. XVII, quæ itidem salino- excretionem
sulphureæ sunt §. CLXXXIX. Part. I. & præterea sal bilis augen-
volatile §. VIII. IX. Nunc partes salino-sulphureæ bilis di.
secretionem augent & promovent §. XXXVI. Cap. I.
Part. II. Ergo rhabarbarum verum bilis secretionem ma-
xime auget & promovet. Deinde rhabarbarum verum
sal volatile & partes resinofas possidet, quæ stimulant
§. XXIII. XXVIII, & per consensum irritando vesiculam
felleam & ductum cholidochum bilis excretionem augent
§. XXXV. Cap. I. Part. II, atque idem efficit rhabarba-
rum vi partium gummosarum, quibus ductum cholidochum
obstruit & hac ratione bilis excretionem promovet
§. XVIII. XXI. XXIV. XXV. XXVI. XXIX. XXXVII.
Cap. I. Part. II. Iam bilis eo majori in copia secernitur,
in quo majori excernitur §. XXXVI. Cap. I. Part. II. Er-
go rhabarbarum excretionem bilis augendo secretionem

ejus auget. Denique rhabarbarum, quatenus ut purgans massam sanguineam sero & lympham privat, bilis secretionem promovet §. XXXVI. Cap. I. Part. II.

§. XXXIII.

Rhabarbarum habet virtutem roborantem.

Rhabarbarum verum possidet sal volatile, quod roborat §. XXIV. & partes terreas & resinosas, quæ roborant §. XXVII. XXVIII. Rhabarbarum igitur verum vi gaudet roborante.

§. XXXIV.

Rhabarbarum est egregium purgans.

Cum virtus rhabarbari veri purgans lenis sit & temperata §. XXIX, non est drasticum sed blandæ & naturæ valde amicæ operationis adeoque tutum, securum, planè benedictum & polychrestum purgans, quod infantibus, senibus, adultis, puerperis & prægnantibus, singulisque fere constitutionibus, & si non omnibus, plerisque tamen morbis convenit.

§. XXXV.

Rhabarbarum in humorum visciditate, solidorum atonia & impedita bilis secretionem conducit.

Cum rhabarbarum verum præter vim laxantem egregiam virtutem resolventem, bilis secretionem atque excretionem promoventem & roborantem possideat §. XXIX. XXX. XXXII. XXXIII, sequitur, ut in omnibus iis affectibus, in quibus humores sunt spissi viscidi, & tenaces, bilis secretio atque excretio est impedita, partesque solidæ atonia laborant, vel qui ab his causis proficiuntur vel sustentantur, rhabarbarum summo cum fructu usurpari possit & conducatur.

§. XXXVI.

Rhabarbarum in obstructionibus viscerum convenit.

Obstructiones viscerum tam a partium solidarum atonia quam ab humoribus spissis & viscidis proficisci, docet pathologia. Si enim humores viscidi sunt & tenaces, vi moveati nimis resistunt & facillime subsistunt, si verò partes solidæ atonia laborant, vis movens debita deficit & hinc motus eorum cessat. Nunc rhabarbarum in omnibus conducit affectibus, qui ab humoribus spissis & tenacibus

cibus & solidorum atonia oriuntur vel sustentantur
§. XXXV. Ergo rhabarbarum egregium est in viscerum ob-
structionibus & morbis, qui exinde oriuntur, remedium.

§. XXXVII.

Quamvis rhabarbarum verum promiscue in viscerum ^{praecipue}
obstructionibus conducatur §. XXXVI, nihilominus tamen ^{hepatis,}
præ ceteris visceribus hepatis præsertim obstructioni re-
ferendæ dicatur & accommodatum est. Cum etenim he-
par hoc præ aliis visceribus habeat peculiare, quod bilem
secernat, & bilis omnium humorum, qui secernuntur,
maxime viscidus sit humor, pater, quod hepar ex parte
bilis, si hæc vel per se nimis spissa est vel ob ejus exitum
impeditum spissa evadit, vel stagnat, obstructionibus sit ob-
noxium. Nunc vero rhabarbarum ex ejusmodi constat par-
tibus, quæ præsertim bilem resolvunt ejusque secretionem
augent §. XXXII. Ergo rhabarbarum in hepatis præsertim
obstructione conducit.

§. XXXVIII.

Icterus semper oritur a bilis secretionem impedita, quin ^{in ictero,}
sæpius ab hepatis obstructione ortum ducit, semper vero in-
fluxum bilis in intestinum duodenum impeditum comitem
habet, quo non potest non chylicatio lacti, utpote quæ
sine sufficienti bilis legitime constitutæ affluxu decenter
peragi nequit (per princ. physiok & patholog.) Porro ex
principis notum est therapeuticis, quod ea remedia, quæ
vicem bilis supplent, qualia sunt saponacea, præstantissi-
ma sint ad icterum curandum remedia. Nunc rhabarba-
rum bilis secretionem, quæ in omni ictero est impedita,
egregie promover atque auget §. XXXII, deinde in ob-
structione hepatis referenda adeoque in ictero, si ab
hac causâ oritur præstantissimum est remedium §. XXXVII,
tum vasorum atoniæ & debilitati, quæ ut causâ hepatis
obstructionem producere potest §. XXXVI, vi sua robo-
rante succurrit §. XXXIII. XXXV. & denique vi partium
sapo-

saponacearum, quæ magna in copia continet §. XIII, bilis quoque vicem supplet. Qua de re rhabarbarum præstantissimum in ictero est remedium reliquisque aliis palam præripit.

§. XXXIX.

Scholion.

Si auctorum testimoniis eorum, quæ §. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. de rhabarbaro demonstravi, veritatem confirmare & corroborare eaque hic allegare meus esset animus, innumera mihi sese offerrent, sed sufficiat mihi nunc, hoc tantum hic monere, quod a multis iisque celeberrimis medicis rhabarbarum anima hepatis, vita & theriaca hepatis fuerit nominatum.

§. XL.

Rhabarbarum egregie conducit in diarrhoeis & dysenteriiis,

Pathologia docet, quod diarrhoea a variis possit proficisci causis, inter quas debilitas glandularum & vasorum excretoriorum in intestinis & acrimonia intestinalis irritans non infimum obtinent locum, & in Capite I. §. XLVI. demonstratum fuit, quod purgantia eatenus diarrhoeam sistant, quatenus humidum nimium & acrimoniam diarrhoeæ causam educunt. Nunc rhabarbarum est purgans. Ergo rhabarbarum, quatenus est purgans, diarrhoeam sistere potest. Verum enim vero rhabarbarum copiosas habet partes gummosas, quibus acrimoniam, si fuerit diarrhoeæ causa, demulcet §. XXVI, adeoque diarrhoeam ipsam curat, item partes terreas, quæ debilitati glandularum & vasorum excretorium in intestinis medentur §. XXVII, adeoque diarrhoeam ipsam hinc oriundam sistunt. Cum vero eadem, quæ diarrhoeam efficiunt, causæ dysenteriam excitare possint, si fuerint graviores, sequitur, ut rhabarbarum in dysenteria quoque utilissimum sit medicamentum; nam materiam peccantem educit & intestinalia debilitata roborat.

§. XLI.

item in malo hypochondriaco & hysterico.

In pathologia demonstratur, quod malum hysterium in impedito sanguinis per uterum progressu, hypochondriacum autem in sanguinis per abdominis viscera circuitu

retar-

retardato consistat, & vtraque mala a sanguine spisso, atonia vasorum & obstructionibus viscerum proficisci possint, speciatim malum hypochondriacum a progressu sanguinis per hepar impedito sapissime oriatur, ventriculi atque intestinorum atoniam, bilis secretionem atque excretionem impeditam, chylificationis læsionem atque alvi obstructionem habeat conjunctam. Nunc rhabarbarum egregium est laxans §. XXIX. XXXIV, humores viscidos & spissos resolvit §. XXX, partium solidarum adeoque & ventriculi atque intestinorum atoniæ medetur §. XXXIII, bilis secretionem atque excretionem promovet §. XXXII, bilis viæem supplendo chylificationi inservit §. XXXVIII, atque in viscerum, præsertim hepatis, obstructionibus egregie conducit §. XXXVI. XXXVII. Qua de re rhabarbarum fere omnibus, saltem plurimis indicationibus in mali hypochondriaci & hysterici curatione satisfacit adeoque in his morbis ejus vsus non satis potest commendari.

§. XLII.

Ex principiis notum est pathologicis, quod hydrops ^{in hydrope,} a viscerum, præsertim hepatis, obstructione oriri possit, & si hoc locum obtinet, bilis secretionem atque excretionem impeditam secum ducit, præterea autem, a quacunque oriatur causa, debilitatem atque atoniam partibus solidis inducit, serique abundantiam & ejus acrimoniam vel visciditatem seorsim vel conjunctim indivulsam habet comitem. Hujus morbi curatio requirit, ut serum abundans e corpore eliminetur, ejus visciditas resolvatur & acrimonia temperetur, obstructum viscus referetur, bilis secretio excretio atque impedita restituantur & partes solidæ debilitatæ roborentur. Nunc rhabarbarum seri abundantiam per purgationem, quam excitat, minuit §. XXIX. XXXIV, ejus visciditatem resolvit §. XXX, bilis secretionem atque excretionem promovet §. XXXII, in viscerum, præsertim hepatis obstructione egregie se gerit §. XXXVI, XXXVII, partium solidarum atoniæ medetur §. XXXIII, & seri acrimoniam temperat §. XXXVI. Qua de re rhabarbarum

K k

barum

barum in hydropo, præsertim incipiente, summo cum fructu adhiberi potest.

§. XLIII.

in cachexia
& chlorosi,

In cachexia & chlorosi partes solidæ laborant atonia, & humores serosi viscosi abundant & sæpe visceris obstructio subest. Verum enim vero rhabarbarum humorum serosorum abundantiam ope purgationis, quam excitat §. XXIX. XXXIV, minuit, serum viscidum resolvit §. XXX, viscus obstructum referat §. XXXVI, & partium solidarum atoniæ medetur §. XXXIII. Quam ob rem rhabarbarum indicationibus in cachexia & chlorosis curatione formandis quadrat adeoque his in morbis egregie conducit.

§. XLIV.

in pollutionibus,

Pollutiones a majori humorum affluxu versus partes genitales, harum debilitate & humorum affluentium acrimonia has partes irritante proficiuntur (per princ. pathol.) Nunc rhabarbarum purgat §. XXIX. XXXIV, adeoque hac ratione humorum affluxum a partibus genitalibus avertit atque aliorum dirigit, eorum acrimoniam corrigit & temperat §. XXVI, materiam peccantem, si qua adest, e corpore eliminat, & partium genitalium atoniæ medetur §. XXXIII. Ergo in pollutionibus egregium exserit effectum.

§. XLV.

in gonorrhoea & fluore albo,

Cum in gonorrhoea benigna & fluore albo benigno eadem, quæ in pollutionibus, adsint causæ sed gradu majores §. XLIV, apparet, quod rhabarbarum his in morbis summo cum fructu adhiberi possit. Neque, si vel maxime his morbis insit malignitas, rhabarbari usus est rejiciendus, sed potius conveniens est & suadendus ob sæpius allegatas in antecedentibus rationes.

§. XLVI.

in vomitu
eruento,

In curatione vomitus cruenti extra paroxysmum alvus laxante remedio est aperienda, quod ita comparatum esse

esse debet, vt leniter sine magna sanguinis & humorum commotione agat, vasa, e quibus hæmorrhagia orta est, roboret, & partis obstructionem, quæ vomitum cruentum excitavit, resolvat (per princ. therap.) Nunc rhabarbarum leniter & sine sanguinis & humorum commotione alvum laxat §. XXIX. XXXIV, vasa roborat §. XXXIII, & obstructiones resolvit §. XXXVI. XXXVII. Ergo rhabarbarum optime conducit in vomitu cruento ad alvum extra paroxysmum solvendam. Idem commendat *illustris b. m. Hoffmannus in Medicinæ rationalis systematice Tom. IV. Parte II. Sect. 1. cap. III. pag. m. 74, ubi §. VIII, extra paroxysmum, inquit, in vomitu cruento ad arcendum mali recursum eximie conducit rhabarbari electi pulvis ad dimidiam drachmam vel solus, vel cum cancrorum lapidibus aut duodecim trochiscorum de Karabe granis & dimidio camphoræ grano bis singulis septimanis ante lecti introitum cum haustu aquæ fontanæ sumtus; est enim rhabarbarum quasi specificum ad referandas paularim obstructiones.*

§. XLVII.

Omnia purgantia anthelmintica esse & evadere possunt §. CCCCLI, P. I, hinc etiam rhabarbarum scopo anthelmintico vsurpari potest, cum sit purgans §. XXIX. XXXIV. Deinde rhabarbarum copiosas possidet particulas gummosas §. XI, hæ vero vermium corpora obducendo & involvendo transpirationem eorum impediunt & hac ratione mortem iis inferendo effectum exerunt anthelminticum. §. CCCCLI. Part. I.

§. XLVIII.

Rhabarbari vsus quidem in diarrhoeis & dysenteriiis fuit demonstratus §. XL, sed facile est collectu, hoc in horum morborum curatione non omne absolvere punctum sed simul alterantia requiri, atque eadem ex ratione his in morbis rhabarbarum vel tostum, quod magis alterantem & roborantem quam purgantem exserit effectum,

ctum § VIII, vel cum aliis alterantibus & roborantibus junctum adhiberi solet. *Meus olim Praeceptor, cujus cineres adhuc veneror, illustris b. m. Hoffmannus*, rhabarbarum tostum in diarrhoea biliosa maxime commendat. In *Medicinae enim rationalis systematicae Tom. IV. Parte III. sect. II. Cap. VIII. Cautel. §. VI*, diarrhoea biliosa, „inquit, uti alia omnis „non statim sisti debet, sed pededentim humores temperandi sunt; quo in casu rhabarbarum leviter tostum „ad scrupulum vnum vel drachmam dimidiam cum aliquot granis nitri perquam utile est; dum humores vitiosos leniter educit & postea intestinorum tunicas roborando leviter constringit, nam partibus suis subtilioribus laxat, terrestrioribus adstringit, quae praevallent in tosto.

§. XLIX.

Denique notandum est, quod rhabarbarum in iis omnibus omnino casibus supra a me determinatis a §. LXX. usque ad §. LXXXIV. Cap. I., in quibus purgantia conducunt & adhibenda sunt, sit usurpandum, neque minus in omnibus iis casibus & morbis, in quibus alvus purgante non drastico sed admodum leni est aperienda, maxime conveniat.

§. L.

Postquam morbos, in quibus rhabarbarum conducit, ostendimus, nunc de speciali ejus usu & adhibendi modo differemus. De ejus usu in substantia jam supra §. XX. annotavimus, quod efficaciorum exserat vim laxantem quam si in forma extracti vel tincturae porrigitur, & Dominus *Boulduc* scribit, se observasse, quod grana viginti quatuor pulveris rhabarbari tantum effectum producerent purgantem, quantum drachma integra & dimidia infusi & drachma integra extracti. Eadem confirmat *illustris Geoffroy* „testimonium, qui in *Materiae medicae Tomo II. p. g. 129.* „ita scribit: Observandum est, rhabarbari substantiam longe valentius alvum cedere quam infusum decoctum

Rhabarbarum in substantia plus laxat quam in forma tincturae vel extracti.

„tum vel etiam ipsum extractum, licet duplicato pon-
„dere exhibitum.

§. LI.

Cum rhabarbarum virtute gaudeat roborante §. XXXIII, & purgante §. XXIX. XXXIV, quidam torrefaciendo ejus vim purgatricem minuere, roborantem vero & adstringentem virtutem intendere atque augere contendunt, sed hæc correctio mihi minus necessaria & plane inutilis videtur. Morbus enim aut laxans remedium postulat aut non, & si prius locum habet, aut laxans & roborans remedium simul aut laxans tantum. In casu posteriori rhabarbarum tostum plane non adhiberi debet, cum virtute laxante sit privatum §. VIII; si vero in morbo laxans & roborans remedium simul & rhabarbarum purgandi scopo est usurpandum, vel hoc cum aliis roborantibus conjunctum exhiberi vel præmissæ purgationi per rhabarbarum roborantium usus subjungi potest. Hoffmannus rhabarbarum tostum in diarrhoea biliosa commendat §. XLVIII.

Quid de rhabarbaro tosto fit sentiendum.

§. LII.

Si rhabarbarum non laxandi solum sed roborandi etiam fine in morbis ut in diarrhoea, dysenteria, gonorrhoea benigna, fluore albo benigno & id genus aliis morbis est adhibendum, optime datur in forma pulveris, quoniam hic terrestres partes omnes, a quibus vis roborans dependet §. XXXIII in se continet, & pro circumstantiarum ratione absorbentia & roborantia ipsi jungi possunt.

Quali in forma dandum rhabarbarum roborandi fine.

§. LIII.

In pulvere rhabarbarum præscribitur a drachma dimidia ad integram & eodem modo pro circumstantiarum ratione miscetur cum terra foliata tartari, tartaro vitriolato, magnesia alba, cremore tartari, nitro depurato, & absorbente quodam remedio ut lapidibus cancerorum vel conchis, addita stimuli causa & ne dosis pulveris nimia fiat

De præscriptione rhabarbari in forma pulveris.

vno alterove grana resinæ jalappæ. Si vero solo rhabarbaro alvum sufficienter & majori in gradu subducere malumus, duæ pulveris rhabarbari doses drachmam dimidiam ponderantes ita possunt præscribi, vt vna dosis tempore vespertino circa decubitum, altera sequenti mane capiat. Non vero existimandum est, perinde esse, cum quocunque præscribatur rhabarbarum, sive cum absorbente sive cum sale medio, sed ex singulis in casu singulari occurrentibus circumstantiis est determinandum, quodnam pulveri rhabarbari sit jungendum, neque medicus nihil præscribere debet, nisi de quo rationem sufficientem reddere potest. Ex his igitur omnibus clarissime apparet, quomodo formulæ pulveris rhabarbarini sint concinnandæ, sequentes tamen hic apponere placet:

Recipe rhabarbari electi scrupulos duos, magnesiæ albæ scrupulum vnum

Misce, fiat pulvis, dividatur in duas partes æquales, detur, signetur Rhabarberpulver, davon eins des Abends vor Schlafengehen und das andere des Morgens frühe darauf zu nehmen,

Recipe rhabarbari electi scrupulum vnum, magnesiæ albæ scrupulum dimidium

Misce, fiat pulvis, detur, signetur Rhabarberpulver, welches auf einmahl zu nehmen, vel

præscribe rhabarbarum & magnesiã albam in æquali quantitate & exhibe pro dosi drachmam dimidiam & adde, si opus est, stimuli causa grana duo resinæ jalappæ. Ejusmodi pulvis in omnibus iis casibus, in quibus cruditates acidæ primas occupant vias alvusque obstructa leniter est reseranda, id quod in hypochondriacis præsertim occurrit, egregie convenit; nam magnesiã alba cum primarum viarum acido conjunctum in sal medium egregiæ virtutis resolventis & stimulantis & rhabarbari virtutem adjuvantis §. CCCCLXIV. Part. I. ab it §. LXXIV. LXXV. Cap. I. Part. II. Si effectum absorbentem majori in gradu pulvis ex rhabarbaro & mague-

magnesia conficiendus exferere debet, jungatur ipsi ab-
sorbens vt lapides cancrorum vel conchae præparatae e.g.

Recipe rhabarbari electi drachmam dimidiam
magnesiae albæ &
lapidum cancrorum præparatorum vel
concharum præparatarum ana grana quin-
decim.

Misce, fiat pulvis, dividatur in duas partes æqua-
les, vel, si placet seu indicatio postulat, præ-
scribantur omnia in æquali quantitate.

§. LIV.

Si remediõ rhabarbarino non alvus solum leniter est De præscã-
laxanda sed bilis etiam acrimonia & exastuatio temperan- ptione rha-
da & bilis subducenda est, vel sanguinis commotio & ra- barbari in
refactio ejusque versus partes superiores congestio tempe- pulvere.
randa est & sedanda, rhabarbarum sequenti modo est præ-
scribendum :

Recipe rhabarbari electi &
lapidum cancrorum præparatorum ana
drachmam dimidiam, nitri purificati grana
quindecim seu scrupulum integrum,

Misce, fiat pulvis, dividatur in duas partes æqua-
les vel

Recipe rhabarbari electi drachmam dimidiam, lapi-
dum cancrorum præparatorum vel concha-
rum præparatarum &
nitri purificati ana grana quindecim vel
scrupulum integrum,

Misce, fiat pulvis, dividatur in duas partes æquales.

Ejusmodi pulvis post iracundiam prægressam, in sangui-
nis congestionibus versus partes superiores ab alvi obstru-
ctione pendentibus, sanguinis commotione atque exastua-
tione, hæmorrhagia narium, hæmoptysi, vomitu cruen-
to, bile in intestina copiose effusa ibique stagnante &
acri-

aciori reddita, colica biliosa, item subjectis cholericis, sensibilibus & ad spasmos sanguinisque ebullitiones proclivibus egregie conducit.

§. LV.

De præscri-
ptione rha-
barbari in
pulvere.

Si ope rhabbarbarini remedii non alvus solum est aperienda sed ipsius etiam rhabbarbari adhibendi virtus resolvens est intendenda atque augenda, rhabbarbarum cum terra foliata tartari vel tartaro tartarifato est conjugendum secundum sequentes formulas:

Recipe rhabbarbari electi & terræ foliatæ tartari ana drachmam dimidiam

Misce, fiat pulvis, dividatur in duas partes æquales, quarum vna tempore vespertino ante decubitum, altera sequenti mane est exhibenda, vel

Recipe rhabbarbari electi drachmam dimidiam, terræ foliatæ tartari scrupulum dimidium vel grana quindecim

Misce, fiat pulvis. Detur per dosi.

Si præsentibus cruditatibus viscidis in primis viis rhabbarbarum est exhibendum, formula ita potest concinnari:

Recipe rhabbarbari electi drachmam dimidiam tartari vitriolati grana quindecim

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi.

Sic etiam præscribi potest rhabbarbarum:

Recipe rhabbarbari electi drachmam vnam, cremoris tartari scrupulum vnum

Misce, fiat pulvis, dividatur in duas partes æquales, quarum vna vespere ante decubitum, altera sequenti mane est exhibenda.

§. LVI.

De præscri-
ptione rha-
barbari in
pulvere.

Si ope rhabbarbari non alvum solum laxare sed roburare etiam intendimus, rhabbarbarum similiter quoque cum aliis convenientibus remediis vt coralliis rubris, succino præparato, cortice cascarillæ, crystallo montana præparata, & id genus aliis commode potest permisceri e. g.

Reci-

Recipe rhabarbari electi drachmam dimidiam succini præparati vel loco hujus coralliorum rubrorum præparatorum grana quindecim corticis cascarillæ grana duo.

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi.

Ejusmodi pulvis egregie se gerit in pollutionibus nocturnis, gonorrhoea benigna, fluore albo benigno, & si his in casibus est exhibendum, commode ipsi opobalsamum verum a granis tribus vsque ad sex admiscetur. Idem pulvis in nimis alvi dejectionibus fructu non destituitur & in his vel loco succini præparati vel coralliorum præparatorum vel cum iis crySTALLUS montana præparata ei jungi potest. Rhabarbari denique vis roborans additione olei de cedro vel macis commode quoque exaltari potest.

§. LVII.

Rhabarbari pulvis raro vel plane non in forma pilulari præscribi, sed loco ejus ad hanc formam extractum rhabarbari adhiberi solet. Verum enim vero, cum sapissime requirant circumstantiæ, vt rhabarbari pulvis, non extractum, in forma pilulari exhibeatur, cur non certa rhabarbari pulverisati quantitas cum extracti rhabarbari sufficienti quantitate in formam pilularem redigi possit, nullam plane video rationem, & si pilulæ ita formatae nimis multæ pro dosi essent deglutiendae, vt sufficientem, qui intenditur, effectum exserant, resina jalappæ vel trochisci alhandal ad earum virtutem augendam & dosin imminuendam debita in quantitate addi possunt. Si pilularum rhabarbarinarum virtus laxans majori in gradu desideratur, admisceatur ipsis aloë correctæ vel extractum panchymagogum Crollii, si vero earum virtutem resolventem augere volumus, recipiamus saponem Venerum & gummi ammoniacum vel mercurialia, & si virtutem earum roborantem intendere noster est animus, gummi mastiche, corticem cascarillæ, vel extractum cascarillæ addamus.

De præscriptione rhabarbari in forma pilulari.

L1

§. LVIII.

§. LVIII.

De tincturis
rhabarbari
aquosis ea-
runique vir-
tute.

Tincturæ rhabarbari parantur vel cum spiritu vel cum aqua & omnes, siue sint spirituosæ siue aquosæ, dicuntur animæ rhabarbari. Quo plures quoque efficaciores e rhabarbaro extractas continent tincturæ partes, eo sunt meliores, & cum eæ, quæ in vase probe clauso per infusionem cum aqua & menstruo alcalino conficiuntur, ita, vt non vehementi igni sed leni tantum digestionem, qua particulæ volatiles non abiguntur, exponantur, præ aliis omnibus plurimas & efficacissimas rhabarbari partes in se contineant, patet, eas esse optimas. Nam tinctura rhabarbari, quæ hac methodo paratur, continet 1) sal tartari, utpote quod ab aqua solvitur §. CCXCIV. Part. I. 2) partes rhabarbari gummosas, quæ ab aqua solvuntur §. CCLXXIV. Part. I. 3) sal rhabarbari volatile, quod itidem in aquam transit nec per hypothesin igne abigitur 4) partes rhabarbari saponaceas fixiores, quæ in aqua solvi possunt 5) partes diversas rhabarbari resinosas a menstruo alcalino solutas. Omnis igitur ejusmodi tincturæ virtus a virtute harum partium vt dependeat necesse est adeoque possidet vi salis tartari, quod continet solutum, vi salis volatilil, quod ex rhabarbaro extrahit, vi partium saponacearum fixiorum & resinosarum admodum insignem atque egregiam virtutem resolventem atque aperientem §. CCCCLXIV. CCCCLXV. Part. I. & §. XXIII. XXVIII. hujus capitil, & vi ejusdem salis volatilil, quod ex rhabarbaro extrahit, & partium gummosarum virtutem laxantem §. XXIII. XXIV, vnde patet, quod hæc tinctura in omnibus iis morbis, qui ab humoribus spissis & tenacibus proficiscuntur, viscerum & præsertim hepatis obstructionibus morbisque, qui exinde oriuntur, saluberrimum atque præstantissimum exserere debeat effectum. Longe autem facilius & magis hæc omnia præstare potest ejusque virtus medicata saponacea, id est, resolvens, aperiens atque abstergens magis intenditur atque augetur, si cum terra foliata tartari mixta datur vel hæc debita in quantitate ipsi

ipsi inter extrahendum additur. Denique cum resolutiva fieri possint diuretica §. CCCXLVIII. Part. I. & per diuresin sanguinis & humorum massa ab impuritatibus liberetur (per princ. physiol.), tinctura hæc rhabarbari aquosa vt impuritates hac via atque ratione a massa sanguinis & humorum separare atque e corpore eliminare, adeoque summo cum fructu purificandi scopo vsurpari possit, manifesto sequitur, atque hinc eadem ex ratione egregie quoque conducit in humorum, vt lymphæ, feri & sanguinis impuritate atque morbis exinde oriundis, vt scabie, morbis venereis, cachexia & id genus aliis affectibus.

§. LIX.

Tinctura rhabarbari aquosa optime modo §. LVIII, determinato præparatur ita:

Formulae
tincturarum
rhabarbari
aquosarum.

Recipe pulveris rhabarbari electi vnciam dimidiam
salis tartari drachmam vnam & dimidiam
his mixtis & probe tritis affusas
aquæ cinnamomi vncias quatuor
digere per viginti quatuor horas admodum leni calore & tandem filtra.

Loco aquæ cinnamomi aqua communis vel menthæ vel alia potest sumi. In *Dispensatorio Regio & Electorali Borussia Brandenburgico* sequens hujus tincturæ præparatio extat cum priori conveniens:

Recipe pulveris rhabarbari optimi vnciam semis
salis tartari drachmam vnam semis
aquæ cinnamomi buglossatæ vel borraginatae &

cichorei ana vncias tres,
stent infusa loco tepido horas viginti quatuor pro extrahenda digerendo essentia tandem per emporeticam filtranda.

Rolsincius ita præparare solitus fuit hanc tincturam:

Recipe pulveris rhabarbari orientalis drachmas sex,
salis tartari drachmas tres

L I 2

teran-

terantur invicem & adfusis
 aquæ cichorei vncias vndecim
 stent in digestionem per triduum,
 dein procede vt artis est.

Vel

Recipe pulveris rhabarbari electi drachmas tres
 salis tartari drachmam vnam
 aquæ melissæ vncias quatuor

Misce digere leni calore & filtra

Si terra foliata tartari est adjicienda,

Recipe pulveris rhabarbari electi vnciam dimidiam
 salis tartari
 terræ foliatæ tartari ana drachmam vnam
 aquæ communis vel destillatæ vncias quatuor

Misce & post digestionem leni calore institutam
 filtra.

Si tinctura rhabarbari non fuerit preparata cum terra
 foliata tartari, hæc tamen in substantia vel ejus liquor illi
 potest admisceri. Denique est notandum, quod hæc
 rhabarbari tinctura etiam essentia rhabarbari sed minus
 proprie & per abusum vocetur.

§. LX.

De usu &
 modo adhi-
 bendi tin-
 cturam rha-
 barbari
 aquosam.

Si tinctura rhabarbari aquosa vti volumus ad purgan-
 dum, in largiori dosi est exhibenda, vt ad drachmas
 duas vel vnciam dimidiam, immo sæpius hæc dosis non
 sufficit, sed dosis antea sumpta vel integra vel ad dimi-
 dium est repetenda, si sufficientem excitare debet purga-
 tionem. Si vero hujus tincturæ usu non alvum solum
 apertam servare sed potissimum etiam effectum resollen-
 tem atque aperientem intendimus, in longe minori dosi
 vt ad drachmam dimidiam immo in magis refracta dosi,
 sed eo crebriori vt quatuor vicibus de die sumenda est
 exhibenda; & sic scopum, quem intendimus, facile as-
 sequemur.

§. LXXI

§. LXI.

Quod ad tincturam rhabarbari spirituosam attinet, illius virtus pro vario, quo preparata fuit, modo variat. Sic si hæc tinctura cum spiritu vini rectificatissimo phlegmatis experte preparatur, hic ex rhabarbaro non nisi partes resinosas & saponaceas fixiores extrahit §. CCXXXI. CCXXXV. Part. I. adeoque tincturæ hoc modo paratæ virtus ex virtute partium saponacearum fixiorum & resinosarum est determinanda. Nunc utraq; hæc partes virtute gaudent resolvente §. XXVIII. & speciatim partes resinosa stimulantem calefacientem & roborantem scit. *Qua de re tinctura rhabarbari spirituosæ dicto modo preparata virtutem possidet imprimis resolventem & simul magis stimulantem & calefacientem, quam tinctura rhabarbari aquosa; ad quod accedit, quod spiritus vini rectificatissimus ipse virtute magna præditus sit stimulantem & calefacientem, unde tinctura spirituosæ virtutem stimulantem & calefacientem suam ei maxima ex parte debet. Patet itaque ex dictis, quod hæc tinctura subjectis torpidioribus, segnioribus, laxioribus & phlegmaticis ceteris paribus magis quam aquosa conveniat & in humorum & sanguinis visciditate & morbis inde oriundis egregium & salutarem exserat effectum. Deinde, cum resolventia evadere possint diuretica §. CCCXLVIII. Part. I. & per diuresin multæ impuritates a sanguine saparentur, hæc tinctura vero resolvente virtute gaudeat, apparet, quod purificans quoque ei competat virtus adeoque in morbis ab humorum ut lymphæ, seri & sanguinis impuritate proficiscentibus ut scabie, morbis venereis idque genus aliis optime conducatur, & si hujus tincturæ virtus resolvens diuretica atque purificans intendenda est, commode ipsi admiscetur tinctura antimonii acris, essentia pimpinellæ seorsim vel conjunctim, atque ejusmodi mixtura egregie resolvit & purificat & olim maximo in usu fuit beato Teichmeyero atque etiamnum frequentissime a Viris excellentissimis atque experientissimis Celeberrimo Domino Doctore*

De tincturæ
rhabarbari
spirituosæ
virtute &
usu.

Mohsen artem medicam cum omnium applausu summa prudentia atque felicitate. Berolini exercente & Praenobilissimo Domino Doctore Storchio summo cum fructu vsurpatur & maximopere commendatur. Si vero spiritus vini, qui ad tincturæ rhabarbari spirituosæ præparationem adhibetur, multum phlegma continet, præter partes resinosas & saponaceas fixiores sal quoque volatile & partes gummosas ex parte separat a rhabarbaro extrahendo adeoque ex dictis facile ejusmodi tincturæ virtus, modus adhibendi atque vsus potest determinari.

§. LXII.

De præparatione extractorum rhabarbari.

Extractum rhabarbari est vel aquosum vel spirituosum. Prius præparatur, dum rhabarbari pulvis solvitur in aqua & hæc solutio evaporatur atque inspissatur vsque ad extracti consistentiam, posterius vero, dum rhabarbarum in spiritu vini rectificatissimo solvitur, & hæc solutio evaporatur atque inspissatur vsque ad extracti consistentiam. Paucis, extracta rhabarbari parantur per tincturæ rhabarbari vel aquosæ vel spirituosæ evaporationem atque inspissationem vsque ad extracti formam. Potest etiam extractum rhabarbari præparari ope spiritus vini multum phlegma continentis & ejusmodi extractum non incommode posset vocari extractum aqueo-spirituosum.

§. LXIII.

Extracta rhabarbari non continent sal volatile rhabarbari.

Cum rhabarbari extracta parentur ope evaporationis atque inspissationis §. LXII, per evaporationem autem sal rhabarbari volatile in auram abigatur (per princ. chemica), sequitur, vt extracta rhabarbari, quæcunque sint, vel nihil vel saltim parum salis volatilil rhabarbaro inhærentis contineant, adeoque eorum virtus ab hoc sale plane nec sit derivandum nec dependeat.

§. LXIV.

Vnde virtus extractorum

Cum extracta rhabarbari præparentur cum menstruo vel aquoso vel spirituofo §. LXI, & aqua partes rhabarbari

bari gummosas & saponaceas fixiores, spiritus vini autem rhabarbari
rectificatissimus resinosas & saponaceas fixiores rhabarbari dependeat.
partes solvat §. CLXXXV. Partis I., sequitur, ut extra-
ctorum rhabarbari virtutes variant pro menstrui, cuius
ope præparata fuerunt, diversitate & ut virtus extracti
rhabarbari aquosi a virtute partium rhabarbari gummo-
sorum & saponacearum fixiorum, virtus vero extracti
rhabarbari spirituosi a virtute partium rhabarbari re-
sinosorum & saponacearum fixiorum dependeat & deri-
vanda sit.

§. LXV.

Partes rhabarbari saponaceæ fixiores virtute gaudent virtus extra-
resolvente §. XXVIII. Iam virtus extracti rhabarbari cti aquosi
aquosi dependet a virtute partium saponacearum fixiorum rhabarbari
§. LXIV. Ergo ut extractum rhabarbari aquosum virtu- quaenam &
tem resolventem possideat necesse est. Cum vero extra- qualis.
cti aquosi virtus dependeat quoque a partium gummosa-
virtute §. LXIV, hæ vero partium saponacearum virtu-
tem resolventem imminuant, dum eas obducunt atque
involvunt §. CCCCXXX. Part. I, alvum laxam reddant
§. XXVI, & acrimoniam demulceant §. cit, patet, quod
extractum rhabarbari aquosum virtute gaudeat resollen-
te, quæ ab admixtis partibus gummosis temperata est,
leniter purgante & acrimoniam temperante.

§. LXVI.

Extractum rhabarbari spirituosum continet partes sa- virtus extra-
ponaceas fixiores & resinosas, quæ utraq; virtute gau- cti resinosi
dent resolvente §. XXVIII. Cum vero hujus extracti vir- rhabarbari
tus ab harum partium virtute dependeat §. LXIV, & vir- quaenam &
tus partium saponacearum fixiorum resolvens hoc in ex- qualis.
tracto non uti in aquoso ab admixtis partibus gummosis
temperetur sed potius a resinosarum partium præsentia
augeatur, huic extracto major quam aquoso ut competat
vis resolvens necesse est.

§. LXVII

§. LXVII.

Quenam
præterea
consideranda
sint circa vir-
tutem extra-
ctorum rha-
barbari de-
terminan-
dam.

Si extractum rhabarbari aquosum præparatur ex tin-
cturæ aquosæ secundum methodum descriptam §. LIX,
confectæ evaporatione & inspissatione §. LXII, eæ quo-
que partes, quæ huic rhabarbari tincturæ in præparatio-
ne additæ fuerunt, quales in præsentī casu sunt salinæ al-
calicæ, in determinanda extracti virtute sunt consideran-
dæ, & cum hæ virtute gaudeant resolvente §. LVIII, ab
his quod virtus extracti rhabarbari aquosi resolvens inten-
datur atque augeatur, luculenter apparet. Idem probe ob-
servandum est circa aliorum extractorum rhabarbari vir-
tutem determinandam.

§. LXVIII.

Virtus ex-
tractorum
rhabarbari
purgans vni-
de?

Experientia docet, quod rhabarbari extractum aquo-
sum modo descripto §. LXII. LXVII. paratum, si in lar-
giori dosi exhibetur, ut ad drachmam vnam, alvum laxet
sed leniter. Nunc virtus hujus extracti laxans a sale vo-
latili rhabarbari non provenit §. LXIII, & cum nullæ
aliæ ei insint partes, a quibus dependeat, quam partes
gummosæ & salinæ §. XXV. XXVI. Cap. I. & §. XXIV.
LXIV. LXV. Cap. II. Part. II, in his ut sedeat, necesse
est. Eodem modo inferri potest de reliquis rhabarbari
extractis, quod eorum vim laxantem, si quam habent,
non debeant sibi rhabarbari volatili sed aliis partibus.

§. LXIX.

De differen-
tia rhabar-
bari in sub-
stantia ab ex-
tractis ratio-
ne virtutum.

Ex præparatione extractorum rhabarbari, quæ fit
ope evaporationis atque inspissationis, §. LXII, liquido
apparet, quod partes volatiles multæque aliæ rhabarbaro
in substantia inhaerentes in aerem abigantur & pereant.
Cum vero harum partium jactura virtutum quoque in iis
fundatarum jacturam inserat §. XXXI. Part. I, apparet,
quod & cur rhabarbari extracta talibus tantisque virtuti-
bus non gaudeant, quantis & qualibus rhabarbarum in
substantia est præditum, id quod etiam a posteriori con-
firmatur §. XX. L.

§. LXX.

§. LXX.

Cum extractum rhabarbari aquosum egregiam possidet virtutem resolventem §. LXV. LXVII. & leniter laxantem §. LXVIII, sequitur, ut in omnibus iis morbis, qui ab humoribus spissis & tenacibus & viscerum obstructionibus proficiscuntur & ad suam curationem alvinæ excretionis liberum requirunt successum, quales sunt morbus hypochondriacus, hystericus, icterus, hydrops, cachexia &c. optime conducatur & bono cum fructu usurpari possit.

De usu extracti rhabarbari aquosi in morbis.

§. LXXI.

Exhibetur extractum rhabarbari aquosum in forma vel fluida, vel solida ut pilulari. Sic in forma fluida commode cum liquore terræ foliatæ tartari, qui virtutem ejus resolventem maximopere auget atque intendit, præscribitur ita:

De modo adhibendi extractum rhabarbari aquosum.

Recipe extracti rhabarbari aquosi drachmam unam liquoris terræ foliatæ tartari unciam unam
Misce, detur, signetur: Erbsnendes Elixir, davon 80 bis 100 Tropfen auf einmahl zu nehmen.

Hoc Elixir maximopere commendavit & frequentissime usurpavit *illustris b. m. Hoffmannus* in viscerum obstructionibus, malo hypochondriaco, cachexia, ictero, atque incipiente hydrope, saluberrimo cum effectu, & profecto, proficuum atque egregium est remedium, quod spissos & viscidos humores viscerum vasculis impactos eaque infarcientes potenter resolvit, vasa obstructa atque impervia referat atque aperit, alvum laxam atque apertam servat, & humorum impuritates per diuresin e corpore eliminat. Eidem modo laudato Viro maximo & frequentissimo in usu fuerunt, ut ejus scripta clarissime docent, elixiria sic dicta visceralia, quæ ex extractis amaris ut extracto gentianæ rubræ, centaurii minoris, cardui benedicti, cascarillæ in aqua cum sale tartari vel terra foliata tartari solutis concinnabat hisque ad alvum apertam ser-

M m

van-

vandam extractum rhabarbari aquosum, vel, quod melius
& fortius operatur, rhabarbarum in substantia addebat.
En! ejus generis formulas:

Recipe extracti rhabarbari aquosi
gentianæ rubræ
cardui benedicti
centaurii minoris ana drachmam
vnam

Salis tartari vel
terræ foliatæ tartari drachmam vnam &
semis

solvantur leni calore in vase clauso in
aquæ menthæ &
melissæ ana vnciis duabus integris &
dimidia

filtretur detur & signetur: *Viscerals Elixir,*
davon 80 bis 100 Tropfen auf einmahl des Tages
über viermahl zu nehmen.

vel

Recipe pulveris rhabarbari electi drachmas duas
vel tres

extracti gentianæ rubræ
centaurii minoris
cardui benedicti

salis tartari
terræ foliatæ tartari

solvantur leni calore in vase probe clauso in
aquæ menthæ vnciis octo,

filtretur, detur & signetur: *Elixir wie das vorher-*
gehende zugebrauchen.

Ejusmodi elixir subjectis cholericis, sensibilibus, spirituo-
sa non commode ferentibus, in ventriculi atque intesti-
norum atonia, humorum visciditate, viscerum obstru-
ctionibus, & morbis ex his causis oriundis egregie con-
ducit, & si magis roborans desideratur, addatur extractum
cascarillæ vel essentia corticum pomorum citri, aurancio-
rum,

rum, cascarilla, succini, scopo sedativo antispasmodico & anodyno liquor mineralis anodynus Hoffmanni, spiritus nitri dulcis, essentia castorei, croci & scopo carminativo essentia carminativa Wedelii, spiritus nitri dulcis vel liquor anodynus Hoffmanni. De modo adhibendi extractum rhabarbari in pilulari forma hoc tantum annoto, quod illud inter omnes pilulas resolvendi & leniter laxandi scopo commode recipi possit & quod *Excellentissimus b. m. Schulzius in Praelectionibus suis ad dispensatorium Borussiae Brandenburgicum* de rhabarbari extracto scribat, quod illud cum extracto croci aequo pondere junctum faciat pilulas bonas sedativas, in omni spasmodico morbo & dolore proficuas, exigua dosi unius vel duorum granorum efficaces.

§. LXXII.

Rhabarbarum in substantia ob egregiam, quam possidet, vim resolventem §. XXX. & sine molestia & damno laxantem §. XXIX. XXXIV. inter infusa vinosa resolventia & laxantia cum aliis speciebus resolventibus, laxantibus & roborantibus summo cum fructu recipitur, sed majori quam in substantia dosi ut ad drachmas duas vel unciam dimidiam ob allegatas rationes §. XX. L. Equidem actum agerem laborem, si hunc rhabarbarum adhibendi modum atque insignem ejusmodi infusorum vinosorum utilitatem multis encomiis extollere vellem, sed sufficiat, hoc tantum annotare, quod in omnibus morbis, quorum curatio resolutionem, roboris augmentationem & liberum alvinæ excretionis successum requirit, quales sunt permulti morbi chronici, saluberrimum exerant effectum atque in iisdem morbis prosperrimo cum successu ab *illustri b. m. Hoffmanno* fuerint usurpata. Ita vero Vir modo laudatus infusorum talium formulas praescribebat:

De usu rhabarbari in infusis.

Recipe rhabarbari electi
foliorum sennæ sine stiptibus
agarici trochiscati ana drachmas duas

M m 2

radi-

radicis Zedoariae
 pimpinellæ albæ ana drachmam
 vnam & dimidiam

herbæ epithymi
 summitatum centaurei minoris ana pugil-
 los quatuor
 cardamomi

salis tartari ana drachmam dimidiam

Concisa, contusa, mista dentur ad chartam, signentur:
 Species infusi vinosi laxantis. Infusæ hæ species cum di-
 midia aquæ mensura exponantur in vase probe clauso ca-
 lori, tanto tamen, vt non ebulliant, postea liquor trans-
 coletur, & affundatur denuo speciebus relictis vini Rhe-
 nani mensura dimidia, digerantur itidem leni calore, dein
 vinum per colum trajiciatur & liquori priori misceatur.
 De hoc bibantur omni mane vel si fortior effectus desi-
 deratur, bis de die vacuo stomacho tres vnciæ. Specie-
 bus hujus infusi commode & summo cum fructu, si id po-
 stulant circumstantiæ, corticum pomorum aurantium
 vel citri vncia dimidia, passularum minorum vnciæ duæ
 vel vna cum dimidia & limaturæ martis drachmæ duæ ad-
 di possunt, sed menstrui quoque quantitas simul est au-
 genda, & cum rhabarbarum in hepatis obstructionibus &
 morbis exinde proficiscentibus, vt ictero, cachexia, chlo-
 rosi, hydrope, malo hypochondriaco, febribus intermit-
 tentibus rebellibus vt quartana & tertiana & id genus aliis
 morbis præ aliis medicamentis maxime salutarem exserat
 efficaciam §. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XLI.
 XLII. XLIII, in modo dictis affectibus infusum sequens
 quotidie ad libram vnam & majori in quantitate, quan-
 tum per ventriculi rationem fieri potest, tam calide quam
 frigide haustum saluberrimum edic effectum, & hinc ra-
 tionem perspiciamus, cur modo laudatus Hoffmannus id
 in memoratis malis creberrime vsurpaverit & tantopere
 commendaverit:

For-

Formula hujus infusi hæc est:

Recipe rhabarbari electi vnciam integram vel integram cum dimidia

radicis rubiæ tinctorum

graminis

curcumæ ana vnciam semis

herbæ capillorum veneris

hepaticæ nobilis ana manipulum

vnum

marrubii albi

summitatum centaurei minoris ana manipulum dimidium

seminis foeniculi drachmas duas

passularum minorum vnciam integram cum dimidia

tartari tartarifati drachmas tres

Concisa, contusa, mista digerantur leni calore cum tribus vel quatuor aquæ ferventis mensuris per noctem.

§. LXXIII.

Neque silentio prætereundæ sunt potiones rhabarbarinæ solæ & rhabarbarino-mannatæ, quas frequentissimo in usu habuit saluari cum effectu modo laudatus *Hoffmannus* omnesque, qui ejus curam ac naturæ humanæ accommodatam medendi methodum imitantur, eodem cum fructu adhibere solent. Ex tempore ex pulveris rhabarbari drachmis duabus vel vncia dimidia & salis tartari vel cremoris tartari drachma dimidia vel integra adfusionem aquæ calidæ & brevi digestionem parari potest potio rhabarbarina iisque offerri, qui rhabarbari usum in forma pilularum, pulveris vel elixirii averfantur. Addi quoque potest syrupus de cichorio cum rhabarbaro ad vnciam dimidiam vel integram. Aliter quoque talis potio ad methodum *Hoffmanni* sic præparari potest:

De potionibus rhabarbarinis solis & rhabarbarino-mannatis.

Recipe passularum minorum vnciam integram & dimidiam

M m 3

pulve-

pulveris rhabarbari electi drachmas duas
vel tres

solvantur leni calore in vase probe clauso in
aqua cinnamomi sine vino unciis sex

Coletur detur & signetur; Potio laxans pro dosi
exhibenda, ita, ut prima vice vnum tantum ejus
dimidium, altera vice non ita multo post ut hora
dimidia vel integra præterlapsa alterum ejus dimi-
dium capiatur.

Loco aquæ cinnamomi sumatur aqua fontana & addatur
cinnamomi drachma dimidia vel integra. Cum manna
potio rhabarbarina ita præscribitur:

Recipe mannæ electæ unciam vnam

pulveris rhabarbari electi drachmas duas

cremoris tartari drachmam vnam

solvantur in

aquæ fontanæ calidæ unciis sex,

cola & colaturæ adde

olei de cedro guttas sex

Detur pro dosi eadem, qua prior potio, ratione,
& suberbatur infusum Thee vel Caffee.

Addi quoque possunt folia sennæ sine stipticibus ad drach-
mas duas vel tres.

§. LXXIV.

De passulis
rhabarbari-
nis.

Ad præcipua rhabarbari præparata pertinent passulæ
rhabarbarinæ, quæ ad *b. Hoffmanni* methodum sic præparan-
tur: Recipe pulveris rhabarbari electi unciam dimidiam, huic
affundantur aquæ simplicis ferventis unciæ quatuor, di-
geratur leni calore, postea coletur & colatura affundatur
passularum minorum a sordibus purgatarum unciis sex &
sacchari candi pulverisati unciæ dimidiæ vel integræ, coquan-
tur hæc leniter in vase apto vsque ad spissam consistentiam &
ferventur vsui. Dari possunt pro dosi ad cochlearia ali-
quot. Sunt blandissimum, clementissimum & cuius fere
subjecto & ætati convenientissimum remedium laxans. Si
teneris infantibus laxans tutum & securum est exhiben-
dum,

dum, passulæ rhabarbarinæ optime conveniunt, quia eas sine nausea, quam alias ex aliis remediis facile percipiunt, adsumere possunt. Similiter in adultis hominibus ad alvi segnitiam emendandam eamque sine molestia & subsequente adstrictione reddendam lubricam & laxam summo cum fructu tempore matutino ad cochlear vnum vel aliquot possunt adhiberi, atque eam ob causam hypochondriacis, quorum frequentissimum symptoma est alvi obstructio, & gravidis alvi duritie vtplurimum laborantibus & puerperis egregiam præbent medicinam laxantem atque generatim in omnibus iis casibus, in quibus purgantibus fortioribus & drasticeis locus non est, conveniunt. *Excellentissimus b. m. Schulzius in Praelectionibus suis ad Dispensatorum Borusso-Brandenburgicum* aliam harum passularum præparationem & alia huc pertinentia refert. „Alii, inquit, parant passulas rhabarbarinas passulas minores non multæ aquæ tamdiu incoquendo, donec passulæ crepent. Addunt deinde aliquid sacchari vt brødium syrupi instar spissum fiat. Deinde ab igne remotis intermiscunt pulverem rhabarbari. Si valentiores cupis, potes jam satis decoctarum jus quam fervidissimum infundere foliis sen-næ & per horam tepido loco macerare, deinde ab his separatam brødium passulis iterum affundere sicque de-mum rhabarbari pulverem admiscere. Si duas uncias passularum acceperis, rhabarbari justum pondus erit drachma vna, fennæ drachmæ duæ.

§. LXXV.

Ad rhabarbari præparata pertinent quoque syrupi, qui ex eo conficiuntur. Sunt vel simplices vel compositi. Simples non in omnibus officinis præparari solent. Inter compositos eminet præsertim *Syrupus de cichorio cum rhabarbaro*, qui vel in omnibus vel saltem plerisque officinis prostat, & *syrupus de rhabarbaro solutivus*. Formula syrupi de cichorio cum rhabarbaro extat in *Dispensatorio Brandenburgico* atque ejusdem nec non syrupi rhabarbari simpli-

De syrupis
rhabarbari
tam simplici-
bus quam
compositis.

simplicis & de rhabarbaro solutivi formula invenitur in
Pharmacopœia Augustana reformata, & ejus Mantissa cum
Animadversionibus Zwelferi & ejusdem Pharmacopœia regia.

§. LXXVI.

De syrupo
 cichorei cum
 rhabarbari.

Syrupus de cichorio cum rhabarbaro recens natis ad me-
 conium expurgandum & teneris infantibus ad alvum leni-
 ter subducendam commode tuto & magno cum fructu
 offerri solet. Virtus ejus laxans intendi atque augeri pot-
 est additione pulveris rhabarbari vel tincturæ rhabarbari
 aquosæ. Commode quoque excipientis vicem sustinere
 potest, si alia laxantia minus grata in electuarii formam
 sunt redigenda, & cum æquali oxymellis squillitici quan-
 titate mixtus infantibus in tussi humida atque asthma
 humido saluberrima atque egregia est medicina: nam
 non mucum solum spissum & tenacem pectus occupan-
 tem resolvit sed eundem etiam tam expectorationem pro-
 movendo per superiora quam alvum aperiendo per infe-
 riora educit alvumque, quæ his in malis plerumque ad-
 stricta est, reddit laxam. Denique potionibus atque in-
 fusis laxantibus tum ad gratiam iis conciliandam tum ad
 illorum vires augendas commode potest admisceri. Da-
 tur recens natis atque infantibus ad unum vel aliquot
 cochlearia minima, adultis vero ad uncias aliquot. Ne-
 que minori utilitate se commendat syrupus rhabarbari so-
 lutivus, quem folia sennæ simul ingrediuntur, atque eo-
 dem, quo præcedens, adhiberi potest modo.

§. LXXVII.

De elixirio
 propr. cum
 rhabarb. &
 morfulis rha-
 barbari.

Porro ad officinalia rhabarbari præparata pertinent
 1) *morfuli de rhabarbaro*, qui ad drachmas sex vel unciam
 integram propinari possunt 2) *trochisci de rhabarbaro*, qui
 dantur ad drachmam unam cum aqua vel vino vel deco-
 cto aperitivo 3) *Elixir proprietatis cum rhabarbaro*, cujus
 descriptio extat in *Dispensatorio Brandenburgico*. Minus fre-
 quenti in usu est & præsertim subjectis calidis, ad sangui-
 nis ebullitiones & commotiones, hæmorrhoides & spasmos dispo-

dispositis & in morbis calidis minus convenit. Denique rhabarbarum teste *celeberrimo b. m. Neumanno* sexaginta preparata officinalia in Dispensatorio Brandenburgico descripta ingreditur.

§. LXXVIII.

Rhaponticum verum æque ac verum rhabarbarum vim habet purgantem sed longe minorem, & majorem vim roborantem atque adstringentem quam rhabarbarum verum. Si rhaponticum verum in substantia scopo laxandi est adhibendum, in duplo majori quam rhabarbarum verum est propinandum dosi ut ad drachmas duas, quoniam vero hæc dosi ob nimiam voluminis molem ingrata molesta & nauseosa est, vel plane non vel raro in substantia adhiberi sed inter infusa & decocta recipi solet. A materiae medicæ scriptoribus illud in hæmorrhagiis, sanguine congruato resolvendo & difficili & gravi respiratione valde commendari legi. Spurious rhaponticum raro nostra ætate in usum vocatur. De rhabarbaro Monachorum *Excellentissimus Boeclerus in Cynosura materiae medicæ continuata ad Cynosuræ materiae medicæ Hermannianæ imitationem collecta* sequentia scribit: „Radix hæc eandem ferè facultatem purgandi cum vero rhabarbaro habere creditur, modo in dupla dosi vsurpetur. Scorias enim, loquente *Tilingio*, (qui librum de rhabarbaro sub titulo rhabarbarologia edidit) benigne & cum quadam roboratione cum successu evacuat. Cum autem constet partibus subtilioribus, quæ sunt expurgantes, aliis vero crassis & adstringentibus juxta modo dicti auctoris rhabarbarologiam, uti possumus succo expresso tanquam laxativo ad unciam dimidiam vel integram, remanentiis autem veluti adstringente remedio. In vino decocta hæc radix humores biliosos serosos & pituitosos expurgat icteroque medetur. Laudatur quoque hæc radix contrita & ex vino albo pota ad expediendos renes obstructos & calculum pellendum, quin & diebus quadraginta pota contra canis rabidi morsum ac etiam vulnere

N n

„illi-

De rhapontici veri spurii & rhabarbari Monachorum virtute ac usu.

„illita prodesse fertur. Commendatur quoque decocta
 „in aqua ad cutim scabiosam sanandam. Virtutem car-
 „diacam huic radici tribuit *Francus*. Hoc verum, quod
 „hoc rhabarbarum Monachorum nec tam sincerum nec
 „tam temperatum sit vt rhabarbarum verum, magis quo-
 „que aduerso gaudeat sapore, hinc non nisi in rhabarbari
 „veri defectu & caritate apud pauperes inprimis vsurpari
 „solet, Dosis in substantia est a drachma vna vsque ad
 „duas, in infusis & decoctis ad vnciam dimidiam & vltra.

CAPVT III.

DE

I A L A P P A.

§. I.

Jalappa quid
 sit,

Jalappa est radix crassa, oblonga, turbinata, densa, foris
 nigricans vel obscure grysea, intus fusca vel cinerea, ve-
 nis resinosis nigricantibus, quas albidæ striæ in vestitiori
 pallide flavescentes distinguunt, prædita, sapore acri &
 nauseoso, odore nullo vel saltem debili eoque pariter
 nauseoso, resinosa & fractu contumax. Ex America &
 speciatim Hispania nova ad nos advehitur. Paululum to-
 sta aut fortius exsiccata in taleolas transversas scissa ad
 nos adfertur.

§. II.

De synony-
 mis & origi-
 ne vocis
jalappa.

Hæc radix *jalappa* vocatur quoque *mechoacanna nigra*, quia
 est altera *mechoacanna nigrior*, *bryonia Indica*, *occidentalis*
 seu *Mexicana*. Dicitur etiam *jalappa*, *jalapa*, *jalapium*,
jalappium, *jalapium*, *gelapium*, *galapium*, *galappa*, *chelapo*,
celapo, *calappa*, *celapa*, *salapa* &c. atque has denominatio-
 nes sine dubio accepit ex quorundam mente a *Xalapa* no-
 væ Hispaniæ oppido vel, quod probabilius est, a *Xalapa*
 sive *Gelapo* seu *Chelapo* portu Americæ insigniori, vel, quia
 circa oppidum *Xalapam* copiosius crescit vel huc venditio-
 nis causâ adfertur, vel quia ad portum Americæ *Chelapo*
 vna